

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC

Załącznik Nr 1

*do Uchwały Nr
Rady Gminy w Jednorożcu
z dnia 2008 roku*

Jednorożec – styczeń 2008r.

Opracowanie zostało wykonane przez zespół autorski w składzie:

1. mgr inż. arch. Aleksander WIETROW – nr upr. w pl. przestrz. 464/88
2. mgr inż. Jan NABIAŁEK
3. mgr inż. Marek BĘBENEK
4. mgr inż. Leszek CHMIELEWSKI
5. mgr inż. Mirosław DOBEK
6. inż. Stanisław PAŹDZIOR
7. dr inż. Henryk JAROS
8. inż. Ewelina CHEŁCHOWSKA

Wykaz opracowań mapowych:

1. Uwarunkowania.
2. Kierunki.
3. Infrastruktura techniczna – stan istniejący i kierunki rozwoju.

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	str. 1
1. Zawartość opracowania i ustalenia formalne	str. 1
1.1 Podstawy formalno – prawne opracowania	str. 1
1.2 Wykaz materiałów wejściowych do studium	str. 2
II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU OPRACOWANIA	str. 2
2. Położenie gminy i powiązania przestrzenne	str. 2
2.1 Wielkość, kształt i kierunki ciążen funkcjonalnych	str. 2
3. Charakterystyczne parametry i wielkość gminy	str. 2
3.1 Sposób użytkowania gruntów w granicach administracyjnych gminy	str. 2
3.2 Ludność	str. 2
3.3 Zasoby mieszkaniowe	str. 3
3.4 Infrastruktura techniczna	str. 3
3.5 Infrastruktura społeczna	str. 3
4. Informacja o rozwoju historycznym	str. 3
III. UWARUNKOWANIA ROZWOJU – OCENA STANU ISTNIEJĄCEGO	str. 4
5. Charakterystyka ogólna gminy	str. 4
6. Struktura funkcjonalno – przestrzenna i powiązania zewnętrzne	str. 4
6.1 Struktura funkcjonalno – przestrzenna gminy	str. 4
6.2 Struktura sieci komunikacyjnej	str. 5
7. Zagadnienia społeczno – demograficzne	str. 5
7.1 Zmiany w liczbie ludności	str. 5
7.2 Bezrobocie	str. 6
8. Stan środowiska przyrodniczego	str. 7
8.1 Położenia geograficzne i rzeźba terenu	str. 7
8.2 Budowa geologiczna i surowce mineralne	str. 8
8.3 Wody podziemne	str. 9
8.4 Gleby	str. 9
8.5 Klimat	str.10
8.6 Szata roślinna	str.11
8.6.1 Obiekty i obszary ochrony przyrody	str.11
8.7 Fizjonomia krajobrazu	str.12
9. Stan środowiska w gminie	str.13
10. Funkcje gospodarcze gminy	str.14
10.1 Funkcje pozarolnicze	str.14
10.2 Rolnictwo	str.14
11. Wartości kulturowe i krajobrazowe – uwarunkowania	str.15
11.1 Ustalenia ogólne	str.15
11.2 Stanowiska archeologiczne, uwarunkowania i zagrożenia	str.16
11.3 Zabytki architektury, budownictwa i kultury materialnej	str.18
12. Infrastruktura społeczna	str.21
12.1 Administracja	str.21
12.2 Edukacja	str.21
12.3 Ochrona zdrowia	str.23
12.4 Bezpieczeństwo publiczne	str.23
12.5 Sport i rekreacja	str.23

13. Infrastruktura techniczna	str.23
13.1 System wodociągowy	str.23
13.2 System kanalizacyjny	str.24
13.3 Usuwanie odpadów stałych	str.25
13.4 Zaopatrzenie w gaz ziemny i ciepło	str.26
13.5 System telekomunikacyjny	str.26
13.6 Elektroenergetyka	str.26
14. Uwarunkowania wynikające z planu województwa mazowieckiego i planów gmin sąsiednich	str.27
IV. OCENA STANU ZAGOSPODAROWANIA – UWARUNKOWANIA ROZWOJU – SYNTEZA	str.27
15. Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju gminy	str.27
15.1 Uwarunkowania utrudniające	str.27
15.2 Uwarunkowania sprzyjające	str.27
16. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju gminy	str.28
16.1 Uwarunkowania utrudniające	str.28
16.2 Uwarunkowania sprzyjające	str.28
V. POLITYKA PRZESTRZENNA GMINY – KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO	str.28
17. Główne funkcje gminy	str.28
18. Cele i kierunki rozwoju gminy	str.28
18.1 Cele strategiczne rozwoju	str.28
18.2 Cele ochronne	str.29
18.3 Kierunki działań przestrzennych	str.29
19. Układ funkcjonalno-przestrzenny – kierunki działań	str.29
20. Układ komunikacyjny – kierunki działań	str.30
20.1 Drogi powiatowe	str.30
20.2 Drogi gminne	str.30
20.3 Ruch rowerowy	str.31
20.4 Transport kolejowy	str.31
21. Kierunki działań dot. środowiska przyrodniczego	str.31
21.1 Uwarunkowania zewnętrzne	str.31
21.2 Kierunki działań wynikające z uwarunkowań wewnętrznych	str.32
21.2.1 Rzeźba terenu	str.32
21.2.2 Budowa geologiczna	str.32
21.2.3 Hydrografia i hydrogeologia	str.32
21.2.4 Struktura gleb	str.32
21.2.5 Klimat	str.32
21.2.6 Szata roślinna	str.33
21.2.7 Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego	str.33
21.3 Obiekty i tereny chronione na podstawie ustaw szczególnych	str.33
21.3.1 Ochrona obiektów i terenów przyrodniczych	str.33
21.3.2 Ochrona gruntów rolnych	str.34
21.3.3 Ochrona gruntów leśnych	str.34
21.3.4 Ochrona wód podziemnych	str.34
21.4 Obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów szczególnych	str.35
21.5 Zabezpieczenie funkcjonowania systemu przyrodniczego na obszarze gminy oraz zasady dotyczące kształtowania walorów krajobrazowych	str.36
21.6 Kierunki i zasady ochrony wartości kulturowych	str.37
21.6.1 Strefy ochrony konserwatorskiej	str.37
21.6.2 Szlaki turystyki kulturowej	str.37

21.6.3	Propozycje uzupełniające dot. ochrony wartości kulturowych	str.38
22.	Kierunki działań w zakresie infrastruktury technicznej	str.39
22.1	Kierunki strategiczne	str.39
22.2	Systemy zaopatrzenia w wodę	str.39
22.3	Systemy odprowadzania ścieków	str.40
22.4	Usuwanie odpadów stałych	str.40
22.5	Zaopatrzenie w gaz ziemny oraz ciepło	str.41
22.6	System telekomunikacyjny	str.41
22.7	Elektroenergetyka	str.41
23.	Wskazania funkcjonalno – przestrzenne	str.42
23.1	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	str.42
23.2	Strefy polityki przestrzennej	str.42
23.3	Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwanie się mas ziemnych	str.43
24.	Produkt finalny	str.44

I. WPROWADZENIE

Podstawową jednostką samorządu terytorialnego powołaną do organizowania życia społecznego i gospodarczego społeczności lokalnych jest gmina. Zadaniem organów gminy: Wójta i Rady jest stworzenie warunków i podejmowanie działań zmierzających w sposób zorganizowany do realizacji ustawowych celów. Od aktywności wybieralnych organów gminy zależy rozwój życia gospodarczego i publicznego w gminie.

Urzeczywistnieniem działań w zakresie gospodarki przestrzennej jest między innymi opracowanie i realizacja ustaleń wynikających między innymi z opracowań planistycznych w zakresie miejscowego planowania przestrzennego.

Opracowaniami takimi są:

- o studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy opracowane zgodnie z delegacją art. 9 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz.717 z późn. zm.), jest podstawowym instrumentem polityki gminy określającym jej politykę przestrzenną.

Zgodnie z zapisem ustawowym studium powinno uwzględniać w szczególności uwarunkowania wynikające z:

- ☐ dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- ☐ występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
- ☐ stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego, kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- ☐ prawa własności gruntów,
- ☐ jakości życia mieszkańców,
- ☐ zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych oraz uwarunkowań, celów i kierunków polityki przestrzennej państwa na obszarze województwa.

Studium określa obszary i stanowi podstawę do sporządzania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Jest dokumentem gminnym dotyczącym najważniejszych problemów rozwoju przestrzennego, których rozwiązywanie należy do zadań samorządu lokalnego.

Opracowanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego pozwala gminie zaplanować swój rozwój w perspektywie kilkunastu lat. Umożliwia spojrzeć na gminę całościowo, rozpatrując poszczególne obszary działalności gminy w powiązaniu ze sobą.

Studium umożliwia dokonanie w miarę realistycznej oceny walorów i niedomagań gminy, a przez to uwypuklenie możliwości i potencjalnych problemów, które mogą się pojawić w przyszłości.

„Studium...” podlega uchwaleniu przez Radę Gminy, jednak opracowanie to nie jest przepisem gminnym i nie stanowi podstawy do wydawania decyzji o ustaleniu warunków zabudowy.

1 Zawartość opracowania i ustalenia formalne:

Na studium składają się:

- ☐ wielobranżowa część opisowa.
- ☐ 3 plansze graficzne w skali 1:25 000:
 - uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego,
 - kierunki zagospodarowania przestrzennego,
 - infrastruktura techniczna – stan istniejący i kierunki rozwoju.

1.1 Podstawy formalno – prawne opracowania:

1. Uchwała Nr Rady Gminy Jednorzec z dnia w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednorzec”.
2. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003 r., Nr 80, poz.717 z późn. zm.),

Struktura ludności gminy przedstawia się następująco:

- o ludność w wieku przedprodukcyjnym - 1.990 osób - 26,18 %
- o ludność w wieku produkcyjnym - 4.416 osób - 58,11 %
- o ludność w wieku poprodukcyjnym - 1.194 osób - 15,71 %

dane: USC w Jednoróźnie, stan na 31.12.2007 r.

3.3 Zasoby mieszkaniowe:

- ilość mieszkań ogółem: 1 852,
- osób na jedno mieszkanie: ok.4,00
- powierzchnia użytkowa na osobę: 16,42 m²

dane: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań, stan na 20.05.2002 r.

3.4 Infrastruktura techniczna:

- sieć wodociągowa: 128,20 km

Ujęcia wód podziemnych zlokalizowane są w: Jednoróźnie, Lipie, Małowidzu i Żelaznej Prywatnej.

- sieć kanalizacyjna: 3 km,
- łącza telefoniczne – 1 130 sztuk.

3.5 Infrastruktura społeczna:

- szkolnictwo:

- liceum ogólnokształcące w Jednoróźnie,
- gimnazjum w Jednoróźnie,

- 5 szkół podstawowych w: Jednoróźnie, Parciakach, Olszewce, Lipie, Żelaznej Rządowej, oraz 4 filie Szkoły Podstawowej w Jednoróźnie zlokalizowane w: Małowidzu, Połoni, Ulatowo – Pogorzeli i Dąrdżewie Nowym – dysponujących powierzchnią łączną: 9 083 m², w których uczy się 1 178 uczniów. Zatrudnienie nauczycieli – 121 osób.

- 1 przedszkole: Samorządowe Przedszkole w Jednoróźnie o pow. użytkowej 690 m².

W przedszkolu przebywa 115 przedszkolaków,

- 8 Ośrodków Przedszkolnych zlokalizowanych w Żelaznej, Ulatowo-Pogorzeli, Małowidzu, Połoni, Parciakach, Lipie, Olszewce, Dąrdżewie Nowym – dysponujących powierzchnią łączną: 159 m², w których przebywa 102 przedszkolaków.

- ochrona zdrowia:

- Prywatna Przychodnia Rodzinna w Jednoróźnie,
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Żelaznej Rządowej.

- administracja – Urząd Gminy w Jednoróźnie – zatrudnienie 23 osoby.

4 Informacja o rozwoju historycznym.

Najstarsze potwierdzone archeologicznie ślady osadnictwa na terenie dzisiejszej gminy Jednoróżec pochodzą ze środkowej epoki kamienia datowanej na VIII do połowy V tysiąclecia p.n.e. Najstarsze pradziejowe ślady osadnictwa stwierdzono w dolinie rzeki Ulatówki we wsi Ulatowo Pogorzel.

Pierwsze wzmianki dot. miejscowości Jednoróżec pochodzą z roku 1661. Gmina położona jest na terenie powiatu przasnyskiego stanowiącego historycznie ziemię ciechanowską. Gmina położona jest na styku regionów fizjograficznych (Równina Kurpiowska i Równina Mazowiecka) oraz na pograniczu kulturowym (Kurpie – drobna szlachta mazowiecka).

W obecnym kształcie Gminę Jednoróżec utworzono w styczniu 1973 roku, w jej skład weszło 19 sołectw. W dniu dzisiejszym w skład gminy Jednoróżec wchodzi 21 wsi stanowiących administracyjnie 19 sołectw.

Od 7 czerwca 2003 roku gmina Jednoróżec posiada herb i flagę herbową. Herb przedstawia jednoróznica – mityczne zwierzę symbolizującego m.in. mądrość, inteligencję, odwagę, szybkość, szlachetność, pokój oraz flagę herbową w dwóch kolorach: zielonym i złotym.

- wieś Lipa i Obórki,
- zespół wsi Kobylaki: Kobylaki - Konopki, Kobylaki - Czarzaste, Kobylaki - Korysze, Kobylaki - Wółka,
- wieś Połoń,
- wieś Małowidz z wsiami: Ulatowo - Dąbrówka i Ulatowo - Słabogóra,
- wieś Ulatowo - Pogorzel,
- wieś Olszewka,
- wsie Żelazna - Rządowa i Żelazna - Prywatna oraz Żelazna Rządowa – Gutocha osada,
- wieś Parciaki i osada Parciaki - Stacja ze wsią Dynak.

6.2 Struktura sieci komunikacyjnej.

Podstawowym elementem zespalałym poszczególne miejscowości w organizm gminny jest sieć dróg powiatowych i gminnych łączących miejscowości i stanowiących element powiązań z gminami przyległymi:

Podstawowym elementem sieci komunikacyjnej są dwie drogi powiatowe krzyżujące się w miejscowości gminnej Jednoróżec:

- Droga powiatowa: Stara Wieś - Chorzele – Krasnosielc, asfaltowa zmodernizowana w roku 2002, nr drogi 3234W
- Droga powiatowa: Myszyniec – Zdunek – Bartniki, nr drogi 2514W.

Status dróg powiatowych mają także drogi, których znaczenie w skali regionalnej jest znikome i służą przede wszystkim połączeniom lokalnym w obrębie gminy Jednoróżec, bądź też relacjom gmina Jednoróżec – gminy sąsiednie. Są to drogi:

- Małowidz – Olszewka – Parciaki, nr drogi 3212W,
- Przasnysz – Kobylaki – Brzeski Kołaki, nr drogi 3213W,
- Skierkowizna – Jednoróżec, nr drogi 3223W,
- Baranowo – Rycica – Ramiona – Dynak – Parciaki nr drogi 28326,
- Budziska – Budy Prywatne do drogi (Przasnysz – Baranowo), nr drogi 3226W,
- Jednoróżec – Kuchny – Płoniawy-Bramura, nr drogi 3236W,
- Lipa – Karwacz, nr drogi 3237W,
- Orzeł – stacja kolejowa Parciaki, nr drogi 2580W.

Uzupełnieniem struktury komunikacyjnej jest sieć dróg gminnych łączących poszczególne miejscowości na terenie gminy. Są to:

- Droga nr: 320302W Żelazna – Pruskołęka – Chorzele, żwirowa+gruntowa+bitumiczna,
- Droga nr: 320303W Olszewka – Raszujka, bitumiczna,
- Droga nr: 320305W Ulatowo-Pogorzel – Ulatowo-Słabogóra – Małowidz – Ulatowo-Dąbrówka, bitumiczna,
- Droga nr: 320307W Lipa – Obórki – Szla, bitumiczna + gruntowa,
- Droga nr: 320312W Stegna – Drądzewo Nowe, bitumiczna,
- Droga nr: 320313W Połoń – do drogi powiatowej Stara Wieś - Chorzele – Krasnosielc, bitumiczna
- Droga nr: 320314W Parciaki – Gątarka, gruntowa+bitumiczna,
- Droga nr: 320315W Żelazna – Rycica – Baranowo, żwirowa+gruntowa+bitumiczna,
- Droga nr: 320316W Żelazna Rządowa – Rządkiwnica, żwirowa+gruntowa+bitumiczna,
- Droga nr: 320318W Olszewka – Poścień, żwirowa+gruntowa+bitumiczna,
- Droga nr: 320319W Kobylaki-Korysze – Kobylaki-Wółka, bitumiczna.

Uzupełnieniem sieci drogowej jest linia kolejowa Ostrołęka – Olsztyn ze stacją kolejową w Parciakach i przystankiem w Olszewce. Linia kolejowa od kilku lat jest nie użytkowana w związku, z czym obecnie jej znaczenie dla gminy jest marginalne.

7 Zagadnienia społeczno – demograficzne.

7.1 Zmiany w liczbie ludności.

Wielkość zaludnienia na obszarze gminy Jednoróżec jest stała, porównywalna dla całego jej obszaru i wynosi 32,73 osób na km². W zespole miejscowości gminnej oraz wsiach dogodnie powiązanych z trasami transportu drogowego zaludnienie minimalnie rośnie, natomiast w małych

Na terenie Gminy Jednoróżec ze względu na brak przemysłu i usług na jej terenie występuje bardzo wysokie bezrobocie strukturalne. Stopa bezrobocia w województwie mazowieckim wynosi 11,9% przy średniej dla kraju 14,9%.

Struktura bezrobocia w 2006 r. była następująca: 62,23% osób bezrobotnych stanowiły kobiety, zaś 37,77% mężczyźni. Natomiast wg stanu na dzień 30.09.2007 r. liczba kobiet bezrobotnych wzrosła do 67,50%.

Poziom i struktura bezrobocia na terenie Gminy Jednoróżec na przestrzeni lat 2003 –2007:

Wyszczególnienie	Stan na	Liczba bezrobotnych		Bezrobotni z prawem do zasiłku	
		Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
Gmina Jednoróżec	31.12.2003	899	429	109	-
	31.12.2004	879	431	106	-
	31.12.2005	719	388	84	-
	31.12.2006	609	379	65	-
	30.09.2007	480	324	31	-

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Przasnyszu.

Z powyższych danych wynika, że bezrobocie w Gminie Jednoróżec zaczęło spadać. Należy jednak wziąć pod uwagę liczne migracje mieszkańców Gminy za granicę w celach zarobkowych.

8 Stan środowiska przyrodniczego.

8.1 Położenie geograficzne i rzeźba terenu.

Gmina Jednoróżec zgodnie z przyjmowanym podziałem fizycznogeograficznym Polski (Kondracki) jest położona na pograniczu trzech mezoregionów: Wyniesień Mławskich (318.63), Wysoczyzny Ciechanowskiej (318.64) i Równiny Kurpiowskiej (318.65). W/w mezoregiony należą do makroregionu – Nizina Północnomazowiecka (318.6), wchodzącego w skład podprovincji Niziny Środkowopolskiej.

Wyniesienia Mławskie zajmują południowo - zachodnią część gminy (około 40% powierzchni). Granica pomiędzy Wzniesieniami Mławskimi i Równiną Kurpiowską przebiega ok. 1 km na zachód od Połoni, 1,5 km na zachód od Małowidza oraz w okolicy Jednoróżca i Drażdżewa. Granicę południową Wzniesień Mławskich i Wysoczyzny Ciechanowskiej tworzą wzniesienia morenowe ok. 1,5 km na północ od Lipy. Morfologicznie obszar wysoczyzny morenowej Wzniesień Mławskich reprezentuje typ rzeźby z okresu zlodowacenia środkowopolskiego, której ostrość form została zatarta przez zjawiska peryglacjalne i postglacjalne. Procesy te przyczyniły się do wyrównania pierwotnej rzeźby, która obecnie posiada charakter prawie płaskiej równiny o nachyleniu powierzchni tylko miejscami przekraczającej 5%. W miejscach tych wzgórza i pagórki morenowe charakteryzują zróżnicowaną hipsometrycznie powierzchnią, o różnych nachyleniach zboczy i wysokościach względnych. Teren wyniesiony jest od 120 do 230 m n.p.m.

Wysoczyznę Ciechanowską stanowi równinna powierzchnia sandrów położona na wysokości 125-118 m n.p.m. na niewielkim obszarze południowej części gminy.

Na wschód od linii Połoni – Jednoróżec – Drażdżewo Nowe rozciąga się Równina Kurpiowska (zajmuje około 60% powierzchni gminy). Stanowi ona płaską powierzchnię sandrów o spadkach poniżej 2%, pochylona łagodnie z północnego - zachodu na południowy - wschód zgodnie z kierunkiem biegu odwadniających ten teren rzek Orzyc i Ulatówka. Na północ od Parciak występują sandry wznoszące się na wysokość 118 - 116 m n.p.m., łagodnie spadające w kierunku północno - wschodnim, urozmaicone wydrami, osiągającymi wysokość rzędu 125 - 130 m n.p.m. w okolicach Żelaznej Rządowej. Na południe od Parciak występuje wyższy, starszy sandr wznoszący się na wysokość 118 - 122 m n.p.m., łagodnie opadający w kierunku południowo - wschodnim. Jest on zalesiony i urozmaicony wysokimi wydrami, osiągającymi wysokość rzędu 130 - 145 m n.p.m.

Na terenie gminy Jednorożec występują surowce okrucowe zaliczane do surowców mineralnych, które są lub były eksploatowane w kilku niewielkich punktach, głównie przez miejscową ludność na lokalne potrzeby. Punkty eksploatacyjne tych surowców zostały zidentyfikowane w miejscowościach:

- Ulatowo - Dąbrówka – piaski różnoziarniste z przeławieniami drobnego żwiru,
- Jednorożec – w stropie piaski i żwiru, niżej piaski różnoziarniste z przeławieniami drobnego żwiru,
- Jednorożec – piaski i żwiru (wzgórze czołowe – morenowe),
- Stegna – piaski kwarcowo - skaleniowe ze żwirem.

Na terenie gminy Jednorożec nie ma ustanowionych obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych oraz terenów górniczych.

8.3 Wody podziemne.

Według podziału hydrogeologicznego Polski teren Gminy Jednorożec leży w obrębie regionu północnomazowieckiego należącego do makroregionu wschodniego Nizy Polskiego. Na terenie gminy, 9 km na wschód do doliny rzeki Orzyc, przebiega granica GZWP nr 216 w utworach czwartorzędowych – Sandr Kurpie. Teren gminy obejmuje swym zasięgiem zbiornik w utworach czwartorzędowych - GZWP nr 215 Subniecka Warszawska.

Obszar gminy pod względem występowania pierwszego poziomu wód gruntowych można podzielić na dwie strefy. Zróznicowanie to wynika z różnej przepuszczalności utworów powierzchniowych.

Strefę pierwszą stanowią obszary występowania (od powierzchni) utworów o dużej przepuszczalności i dobrych warunkach infiltracyjnych. Strefa ta obejmuje zbiornik wód gruntowych w utworach czwartorzędowych, budujących dna dolin i obniżień, obszar równiny sandrowej oraz przeważającą część wysoczyzny morenowej. Wody gruntowe na tym obszarze utrzymują się w przepuszczalnych piaszczystych osadach holocenijskich i plejstocenijskich, tworząc wspólny poziom o zwierciadle swobodnym związanym hydrostatycznie z poziomem lustra wody w rzekach. Okresowe wahania zwierciadła wody w rzekach mają swoje odzwierciedlenie w poziomie wód gruntowych. Głębokość występowania warstwy wodonośnej waha się w różnych miejscach od 1 do 4 m p.p.t.

Strefę drugą występowania wód gruntowych stanowią obszary (od powierzchni bądź płytko w podłożu) utworów o słabej przepuszczalności i gorszych warunkach infiltracyjnych. Strefa ta występuje tam, gdzie na powierzchni bądź tuż pod powierzchnią znajdują się gliny i iły. Głównie dotyczy to wysoczyzny morenowej. Wody gruntowe występują tu przeważnie w piaszczystych przewarstwiach śródoglinnych. Nie mają stałego poziomu.

Głębsze poziomy wodonośne stwierdzono na głębokości 20-30 m p.p.t. Posiadają one znaczne wydajności – powyżej 50,5 m³/h. Jakość tych wód nie budzi zastrzeżeń pod względem bakteriologicznym i fizykochemicznym. Ponadnormatywnie zawartości dotyczą tylko związków żelaza i manganu.

Na terenie gminy studnie wiercone czerpią wodę z głębszych poziomów wodonośnych, związanych z piaszczysto-żwirowymi osadami między morenowych. Głębokość występowania tego poziomu wodonośnego waha się w granicach: 28, 57 i 103 m poniżej powierzchni terenu, a ich zwierciadło stabilizuje się na głębokości od 0,0 do 4 m poniżej powierzchni terenu.

W gminie istnieje 18 studni głębinowych, najwięcej jest zlokalizowanych w miejscowości Parciaki – 5, Małowidz – 3, Jednorożec i Budziska – po 2, ponadto występują w miejscowościach: Przejmy, Żelazna Prywatna, Lipa, Żelazna Rządowa, Olszewka i Ulatowo- Słabogóra.

8.4 Gleby.

Grunty rolne gminy Jednorożec, w przeważającej większości, zbudowane są z bardzo lekkich utworów piaszczystych. Załedwie 3,6% powierzchni gruntów ornych zajmują gleby IIIB - IV klasy bonitacyjnej. Prawie całą powierzchnię gminy zajmują gleby bardzo niskiej wartości użytkowej V - VI klasy gruntów ornych. Są to gleby o składzie mechanicznym piasków luźnych i słabogliniastych, bez struktury lub słabo strukturalne bardzo łatwe do uprawy mechanicznej.

Przeważają gleby wytworzone z piasków wodnolodowcowych z bardzo małym udziałem gleb wytworzonych z glin zwałowych. Poziom akumulacyjny tych gleb charakteryzuje się niską zawartością próchnicy oraz dość silną kwasowością pH 4,5 - 5,5. Typologicznie są to gleby brunatne wylugowane oraz bielcowe. Nadają się wyłącznie do upraw w kompleksie żytnio - ziemniaczanym słabym i żytnio -

miejscach o niedostatecznym przewietrzaniu. Tereny te posiadają niekorzystne warunki bioklimatyczne.

Średnie roczne zachmurzenie gminy wynosi ok. 6,8 stopnia pokrycia nieba, nieco więcej od zachmurzenia dla terenu całej Polski.

W skali rocznej wielkość opadu atmosferycznego wynosi ok. 520-545 mm, a na okres wegetacyjny przypada 336-348 mm, co stanowi 65% opadu rocznego. Najwyższe miesięczne sumy opadu obserwuje się w lipcu, najniższe natomiast w lutym.

Na terenie gminy Jednoróżec najczęściej w ciągu roku notuje się wiatry zachodnie. Dość często występują również wiatry południowo-zachodnie i południowe.

Mimo znacznej powierzchni lasów teren gminy jest dostatecznie przewietrzany. Gorszym przewietrzaniem charakteryzują się tereny przyległe do zawietrznych stron kompleksów leśnych.

8.6 Szata roślinna.

W gminie Jednoróżec użytki rolne zajmują ok. 52% jej powierzchni, w tym około 46% stanowią trwałe użytki zielone. Grunty orne zajmują zaledwie 26% powierzchni gminy.

Lasy będące własnością rolną Skarbu Państwa występują na około 78% powierzchni ogólnej lasów, zaś ponad 21% ogółu lasów stanowią lasy osób fizycznych. Powierzchnia lasów ogółem w gminie Jednoróżec wynosi 10.516 ha, co stanowi około 45,29 % powierzchni gminy.

Ogólna powierzchnia zajmowana przez lasy jest znacznie wyższa od średniego udziału powierzchni lasów na terenie Polski wynoszącego 28%.

Największe, zwarte kompleksy leśne znajdują się w południowo-wschodniej i południowo-zachodniej części gminy. Podlegają one Nadleśnictwu Parciaki. Lasy w północno-wschodniej części gminy podlegają Nadleśnictwu Przasnysz.

Na terenie gminy głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna występująca monolitycznie lub w borach mieszanych z udziałem świerka, brzozy i dębu.

Dominują siedliska borowe, przy czym decydujący udział ma bór świeży, w mniejszym stopniu bór mieszany świeży, bór wilgotny i bór mieszany wilgotny. Oprócz siedlisk borowych występują również siedliska olsowe – w obniżeniach oraz wzdłuż potoków. Są to najbardziej naturalne pozostałości dużo większej pierwotnej puszczy (Puszczy Kurpiowskiej).

Na terenie gminy Jednoróżec występują lasy uznane jako ochronne na podstawie ustawy o lasach (Dz. U. z 2005 r., Nr 45, poz. 435 z późn. zm.) oraz zgodnie z decyzją Ministra Środowiska z dnia 12 grudnia 2001 r. (BOA-Ipł0333/2793/2001) i planem urządzania lasu na lata 2002-2011, powierzchnia lasów ochronnych zarządzanych przez Nadleśnictwo Parciaki wynosi 770,93 ha, w tym:

- lasy glebochronne – drzewostany sosnowe miejscami z domieszką brzozy, I-V klasy wieku, na skrajnie ubogim siedlisku Bs, położone na wydmach śródlądowych, podatnych na erozję gleby) – 173,97 ha,
- lasy wodochronne – drzewostany olszowe, brzozowe i sosnowe, I-V klasy wieku, miejscami świerkowe na typach siedliskowych OL, BM i BW, położone na terenie podmokłym – 155,40 ha,
- lasy na stałych powierzchniach badawczych i doświadczalnych – Glebowe Powierzchnie Wzorcowe – 426,65 ha,
- wyłączone drzewostany nasienne – 14,91 ha.

Pod względem przydatności dla rekreacji można podzielić drzewostany na trzy grupy: w wieku do lat 40 – uprawy, zagajniki, dragowina – drzewostany nieodpowiednie dla wykorzystania rekreacyjnego, w wieku 40-80 lat – drzewostany wyrosnięte, z możliwością dobrej penetracji i dobrze naświetlonym wnętrzem lasu, w wieku powyżej 80 lat – drzewostany najbardziej atrakcyjne dla rekreacji.

Na terenie gminy występują w przewadze drzewostany starsze, powyżej 40 lat. Lasy te są atrakcyjne krajobrazowo, a także posiadają korzystne warunki klimatyczne i zdrowotne. Kwalifikują się do wykorzystania turystycznego.

Lasy prywatne zajmują na ogół siedliska ubogie o drzewostanach poniżej 40 lat. Przydatność ich do celów rekreacyjnych jest niewielka ze względu na małą powierzchnię i utrudnioną dostępność.

8.6.1 Obiekty i obszary ochrony przyrody.

Na terenie gminy Jednoróżec na podstawie ustawy o ochronie przyrody oraz rozporządzeń wykonawczych do w/w ustawy ustanowiono trzy **pomniki przyrody**:

kompleksy leśne oraz doliny rzeki Orzyc z dopływem Ulatówka i rzeki Płodownica lewego dopływu Omulwi.

Dolina Orzyca – z licznymi rowami, ciągnąca się przez środek gminy, cechuje ją zachowane naturalne koryto rzeki, mielizny i starorzecza otoczone rozległymi łąkami i pastwiskami. Szata roślinna jest w niewielkim stopniu przekształcona. Bardzo ciekawa jest linia brzegu rzeki, która często meandruje i tworzy wiele zatoczek.

Dolina Płodownicy – występuje w gminie w niewielkim fragmencie. Dolina rzeki jest mniej wyraźna, ale stanowi obszar mało przekształcony przez działalność człowieka. Cechuje ją zachowane naturalne koryto rzeki otoczone rozległymi łąkami i pastwiskami. Szata roślinna jest w niewielkim stopniu przekształcona. Swoje naturalne siedliska mają tutaj liczne gatunki roślin i zwierząt.

Przeciwwagą dla tego typu krajobrazu stanowią zwarte lasy Nadleśnictwa Przasnysz, w których żyją również zwierzęta podlegające ochronie gatunkowej.

Teren gminy Jednorozec charakteryzuje się znaczną naturalnością krajobrazu. Występują tutaj rozległe zabagnione doliny.

W miejscowości Lipa w pobliskim lesie znajduje się atrakcyjny krajobrazowo ciąg wzgórz moreny czołowej z kulminacją 160 m n.p.m. Wzgórza te są również dość atrakcyjne turystycznie, gdyż znaczne są bezwzględne różnice wysokości, zaś zbocza są strome. Z zabytków budownictwa można tu obejrzeć kilka starych domów mieszkalnych.

W miejscowości Jednorozec atrakcyjna krajobrazowo i kulturowo jest drewniana dzwonnica z 1918 r. i krzyż z 1864 r. Istnieje tutaj, podobnie jak w Budach Rządowych (nr w rejestrze zabytków A-569) czy też w Parciakach (nr w rejestrze zabytków A-573), zabytkowy cmentarz z okresu I Wojny Światowej (nr w rejestrze zabytków A-568). W miejscowości można spotkać liczne stare drewniane domy.

Kolejną dominantą krajobrazową gminy Jednorozec jest Kościół parafialny pw. Świętej Trójcy, drewniany wraz z dzwonnica z końca XIX w. w Parciakach, który został wpisany do rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 04.02.1982 r, nr rejestru A-486.

9 Stan środowiska w gminie.

Na stan środowiska w gminie ma wpływ presja antropogeniczna.

Głównym źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych są wody wypływające z terenów pól uprawnych, łąk i pastwisk środki ochrony roślin, nawozy i odchody zwierzęce, a również ścieki bytowo-gospodarcze zrzucane do rowów melioracyjnych. W wielu miejscach cieki znajdują się bezpośrednio w otoczeniu pól i nie chroni je opaska roślinności naturalnej. Dodatkowo na zwiększenie drożności przepływu zanieczyszczeń wpływa uregulowanie koryt cieków. Porastająca jednak nad brzegami rowów, w niektórych miejscach, roślinność wilgociolubna i lasy zmniejszają częściowo przepływ zanieczyszczeń.

Ze względu na budowę geologiczną, piaski w górnej warstwie litologicznej, zachodzi możliwość zanieczyszczenia wód stanowiących ujęcia wody, szczególnie dla indywidualnych gospodarstw. W znacznym stopniu wody są zagrożone przez niewłaściwe gromadzenie i zagospodarowanie nawozów organicznych tj. gnojowicy i obornika oraz przez niewłaściwe gromadzenie ścieków bytowych w nieszczelnych szambach. Innym zagrożeniem dla środowiska jest przypadkowe składowanie odpadów w różnych miejscach, szczególnie w lasach, obniżeniach terenowych.

Na terenie gminy Jednorozec nie występują większe zorganizowane źródła zanieczyszczenia powietrza. Warunki aerosanitarnie należy uznać za dobre. W gminie nie ma znaczących źródeł hałasu.

Uciążliwość odpadów dla środowiska w rejonie gminy Jednorozec przejawia się przede wszystkim w potencjalnym zanieczyszczeniu wód, gleb, powietrza, niszczeniu walorów estetycznych i krajobrazowych. Na terenie gminy nie występują odpady przemysłowe, zaś odpady komunalne są gromadzone na tymczasowym (nie zabezpieczonym) wysypisku gminnym w Jednorozcu.

Zanieczyszczenie wód podziemnych oraz powierzchniowych może wynikać również z dysproporcji sieci wodociągowej do kanalizacyjnej. Odprowadzane do nieszczelnych szamb ścieki bytowe dostają się bezpośrednio do gruntu.

l.p.	Miejscowość	powierzchnia ogółem	struktura użytkowania			zasiwy ogółem	% wskaźnik wykorzystania gruntów ornych
			użytki rolne	grunty orne	sady		
10.	Parciaki	1 620,25	926,28	218,34	0,15	111,69	51,15%
11.	Budy Rządowe	212,90	184,00	78,14	-	23,78	30,34%
12.	Nakieł	119,23	96,44	25,94	-	18,64	71,86%
13.	Kobyłaki-Korysze	281,18	186,99	111,63	-	100,84	90,33%
14.	Kobyłaki-Konopki	150,83	115,62	78,40	-	69,64	88,82%
15.	Kobyłaki-Czarzaste	258,14	177,48	113,39	-	109,58	96,64%
16.	Kobyłaki-Wółka	314,66	282,20	184,49	-	170,49	92,41%
17.	Stegna	330,97	304,50	134,85	-	64,02	47,47%
18.	Jednorzec	2 082,81	1 870,81	888,64	-	488,88	55,01%
19.	Drażdżewo Nowe	622,87	583,96	317,85	0,20	231,02	72,68%
20.	Obórki	245,40	230,04	98,13	-	86,44	88,08%
21.	Lipa	694,62	616,21	318,65	0,14	244,73	76,80%
Razem		12 239,14	10 341,53	4 174,37	0,49	2 748,15	65,83%

Źródło: Powszechny Spis Rolny – 2002

W strukturze upraw dominujące są zasiewy żyta (61,2% ogólnej powierzchni upraw), owsa (11,20%) i uprawy ziemniaka (11,20%). Pozostałe uprawy charakteryzują się udziałem marginalnym od 0 do 3,5%. W gospodarce rolnej gminy Jednorzec znaczenie istotne ma także hodowla zwierząt ukierunkowana przede wszystkim na hodowlę krów z przewagą krów mlecznych i hodowlę trzody chlewnej. Dane statystyczne dot. hodowli zwierząt zestawiono w poniższej tabeli.

Hodowla zwierząt na terenie gminy Jednorzec:

l.p.	Miejscowość	powierzchnia ogółem	zwierzęta hodowlane			krów/ha użytków rolnych	trzody sztuk na ha użytków rolnych (%)
			bydło		trzoda chlewna		
			ogółem	krówy dojne			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Połń	753,98	417	294	30	0,69	0,05
2.	Małowidz	662,52	242	156	9	0,46	44,39
3.	Ulatowo-Dąbrówka	250,59	139	76	43	0,63	0,19
4.	Ulatowo-Słabogóra	256,75	206	121	22	0,95	0,10
5.	Olszewka	1 441,24	924	542	50	0,74	0,04
6.	Ulatowo-Pogorzal	844,71	501	315	5	0,65	0,006
7.	Żelazna Rządowa	1 022,96	714	448	6	0,91	0,007
8.	Żelazna Prywatna	344,03	280	191	-	1,07	-
9.	Dynak	174,76	124	86	-	0,84	-
10.	Parciaki	1 620,25	704	463	8	0,76	0,008
11.	Budy Rządowe	212,90	125	90	3	0,68	0,02
12.	Nakieł	119,23	128	76	2	1,33	0,02
13.	Kobyłaki-Korysze	281,18	109	77	135	0,57	0,72
14.	Kobyłaki-Konopki	150,83	79	49	118	0,68	1,02
15.	Kobyłaki-Czarzaste	258,14	136	81	163	0,77	0,92
16.	Kobyłaki-Wółka	314,66	168	123	184	0,59	0,65
17.	Stegna	330,97	140	93	11	0,46	0,03
18.	Jednorzec	2 082,81	1 078	723	55	0,58	0,03
19.	Drażdżewo Nowe	622,87	349	208	154	0,60	0,26
20.	Obórki	245,40	121	86	39	0,52	0,17
21.	Lipa	694,62	330	191	145	0,53	0,23
Razem		12 239,14	7 014	4 489	1 182	0,68	0,11

Źródło: Powszechny Spis Rolny – 2002

11 Wartości kulturowe i krajobrazowe – uwarunkowania.

11.1 Ustalenia ogólne:

- a) na przełomie 2001-2002 dla obszaru gminy Jednorzec wykonane zostało kompleksowe studium środowiska kulturowego syntetyzujące wiedzę z zakresu dziedzictwa kulturowego i ustalające główne zasady jego ochrony (autorzy: Ewa Kawalek i Irena Kotowicz-Borowy - opracowanie autorskie). Ustalenia opracowania zostały uwzględnione w niniejszym studium.

Lp.	Nr porz.	Lokalizacja	Stanowisko nr:	Charakterystyka	Uwagi
1	2	3	4	5	6
	46.		3	XVI-XVII wiek	
	47.		4	Mezolit, XVI-XVII wiek	
	48.		5	Epoka kamienia, epoka brązu, XV-XVI wiek	
	49.		6	Epoka kamienia, epoka brązu, XVI-XVII wiek	
	50.		7	Epoka kamienia, epoka brązu, XVI-XVII wiek	
	51.		12	XV-XVII wiek	
XIV	52.	Ulatowo-Słabogóra	8	XV-XVI wiek	
	53.		9	XVI-XVII wiek	
	54.		10	XVI-XVII wiek	
	55.		11	XV-XVI wiek	
	56.		16	Epoka brązu, XVI –XVII wiek	Kultura trzcńska
				Epoka żelaza-holsztat/okres lateński, wczesne średn, średniowiecze	
XV	57.	Żelazna Prywatna	1		
	58.		2	Epoka kamienia	

Żadne z wymienionych stanowisk archeologicznych nie jest wpisane do rejestru zabytków. Zasadniczo są to stanowiska o charakterze jednostkowym kwalifikujące się do obserwacji i nadzoru archeologicznego. Nie mniej ich ilość i lokalizacje stanowią o dziedzictwie archeologicznym regionu pozwalającym kolejnym pokoleniom na poznanie jego historii i rozwoju nakładając jednocześnie obowiązki ich zachowania na rzecz potomnych.

Obiekty dziedzictwa archeologicznego podlegają jednak szeregom zagrożeń powodując niejednokrotnie ich całkowite zniszczenie. Zagrożenia dla integralności dziedzictwa archeologicznego mogą mieć charakter „zewnętrzny” i „wewnętrzny” i obejmują:

- niszczenie stanowisk archeologicznych w wyniku działania sił przyrody (zagrożenie „zewnętrzne”),
- niszczenie stanowisk archeologicznych w wyniku działań podejmowanych przez człowieka (zagrożenie „wewnętrzne”).

Przyrodnicze zjawiska stanowiące zagrożenie dla dziedzictwa archeologicznego to między innymi: erozja brzegów rzek, deflacja wydmy piaszczystych, erozja powierzchniowa i spłukiwanie powierzchni zboczy, intensywna działalność zwierząt ryjących (np. niektóre gromadźiska w północno-wschodniej części Polski zostały zniszczone przez lisy), czy powodzie. Czynniki te są zagrożeniami znikomymi wynikającymi przede wszystkim z naturalnych procesów funkcjonowania środowiska przyrodniczego i jako takie nie wymagają specjalnych zabezpieczeń i ingerencji.

Znacznie bardziej destrukcyjny charakter mają czynniki „wewnętrzne” będące wynikiem działalności człowieka. W wyniku tych działań niejednokrotnie następuje bezpowrotne zniszczenie istniejącej substancji dziedzictwa kulturowego. Najpoważniejszymi zagrożeniami w tym dziale są:

- Intensyfikacja uprawy roli. W związku z tym, że większość stanowisk ma charakter powierzchniowy zachodzące w ostatnich latach zmiany w sposobie użytkowania ziemi mogą także prowadzić do destrukcji stanowisk archeologicznych, np. do ich rozorywania.
- Gospodarka leśna. Duża lesistość, sprzyja zachowaniu gromadźisk, podłużnych wałów i innych stanowisk archeologicznych o oryginalnej formie terenowej i powierzchni nie zniszczonej orką. Niestety, intensyfikacja gospodarki leśnej w ostatnich latach - wycinanie drzew i sadzenie nowych, trzebieżenie i oranie pasów wzdłuż dróg i torów kolejowych dla przeciwdziałania pożarom - przyczyniła się do zniszczenia niektórych z tych stanowisk. Z kolei zalesianie mniej urodzajnych gleb, a zwłaszcza wydmy piaszczystych, w wielu przypadkach kryjących w sobie ślady osadnictwa z epoki kamienia, niszczy te płytko zazwyczaj zalegające stanowiska.
- Eksploatacja surowców lokalnych takich jak: żwir, piasek i kamień przede wszystkim do celów budowlanych.
- Osuszanie mokradł i regulacja rzek wymagające kopania rowów i usypywania wałów.
- Wyrównywanie powierzchni ziemi dla celów rolniczych czy przemysłowych przez rozjeżdżanie spychaczami i nadsypywanie ziemi, jest kolejnym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych i całego krajobrazu historycznego.

l.p. 1	Lokalizacja/obiekt 2	Opis 3	Okres realizacji 4	uwagi 5
28.	Cmentarz	Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej z kwaterą żołnierzy niemieckich z 1915 roku	Założony 1909 rok.	Rejestr zabytków A-573
PARCIAKI - STACJA				
29.	Stacja kolejowa	Murowana wieża ciśień	Lata 20-30 XX wieku	
30.	jw.	Budynki drewniane – arch. dworkowa	Lata 20-30 XX wieku	
POŁON				
31.	Nr:10	Dom drewniany	Okolo 1900 roku	
32.	Nr:47	Dom drewniany	Początek XX wieku	
33.	Nr:53	Dom drewniany	Początek XX wieku	
34.	Nr:71	Dom drewniany	Początek XX wieku	
ULATOWO-POGORZEL				
35.	Nr:4	Dom drewniany	Początek XX wieku	
36.	Nr:5	Dom drewniany	Początek XX wieku	
37.	Nr:25	Dom drewniany	Początek XX wieku	
38.	Nr:76	Dom drewniany	Początek XX wieku	

Ze względu na lokalne wartości historyczne i artystyczne oraz na utrwalenie lokalnej tożsamości ochronie winny podlegać:

Lokalizacja/obiekt 2	Opis 3	Okres realizacji 4	uwagi 5
BUDY RZĄDOWE			
Nr:6	Dom drewniany	II połowa XX wieku	
Nr:8	Dom drewniany	II połowa XX wieku	
Nr:9	Dom drewniany	Lata 30-te XX wieku	
Nr:10	Dom drewniany	Lata 30-te XX wieku	
Nr:12	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:17	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:20	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:21	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:32	Zagroda drewniana	Okres międzyw. XX w.	
Kapliczka	Kapliczka na sośnie	II połowa XX wieku	
DRAŹDŹEWO NOWE			
Polska Kępa	Miejsce bitwy	Powstanie styczniowe 1863 rok	
ŻELAZNA RZĄDOWA - GUTOCHA			
Krzyże żeliwne	Szt. 2	Lata 30-te XX wieku	
KOBYLAKE - CZARZASTE			
Nr:1	Dom drewniany	Przełom XIX i XX w.	
Nr:5	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:10	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:12	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:14	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:15	Dom drewniany	Początek XX wieku	
KOBYLAKE - KORYSZE			
Nr:10	Dom drewniany	Początek XX wieku	
KOBYLAKE - KONOPKI			
Krzyż	Żeliwny na kamiennym cokole	1898 rok	
LIPA			
Nr:1	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:35	Dom drewniany	Koniec XIX wieku	
Nr:41	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:112	Dom drewniany	Okolo 1900 roku	
Kuźnia	Kuźnia drewniana	Lata 30-te XX wieku	
OBÓRKI			

Lokalizacja/obiekt 2	Opis 3	Okres realizacji 4	uwagi 5
Nr:3	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:10	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:13	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:15	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:17	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:18	Dom drewniany	Okolo 1916 roku	
Nr:42	Zagroda /dom, stodoła z wozownią/ drewniane	Lata 20-te XX wieku	
ZELAZNA - PRYWATNA			
Nr:13	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:14	Dom drewniany	Lata 20-te XX wieku	
Nr:24	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:25	Dom drewniany	Początek XX wieku	
Nr:35	Dom drewniany	Lata 30-te XX wieku	
Nr:37	Dom drewniany	Lata 20-te XX wieku	
Nr:38	Dom drewniany	Początek XX wieku	
ZELAZNA - RZĄDOWA			
Nr:2	Dom drewniany	Lata 30-te XX wieku	
Nr:20	Dom drewniany	Lata 30-te XX wieku	
Nr:33	Dom drewniany	Lata 30-te XX wieku	
Nr:38	Dom drewniany	Lata 30-te XX wieku	

Podstawowe zagrożenia w tym dziale mają charakter "niezależny" i „zależny” od działalności człowieka.

Czynniki niezależne:

- ❖ mają bezpośredni związek z upływającym czasem, co w związku z kruchością materiału konstrukcyjnego obiektów (drewno) powoduje ich samozniszczenie.
- ❖ brak wyposażenia w stanie istniejącym a niejednokrotnie także brak możliwości poprawy i wyposażenia obiektów w podstawowe instalacje takie jak wodociąg, kanalizacja, centralne ogrzewanie.
- ❖ w przeważającej części niski standard powierzchniowy istniejących obiektów.

Czynniki zależne od człowieka to:

- ❖ brak dbałości o istniejącą substancję budowlaną wynikający bezpośrednio ze starzenia się ludności wiejskiej.
- ❖ negatywne wzorce kulturowe wskazujące na drewniane budownictwo jako przejaw zacofania i biedy.

12 Infrastruktura społeczna.

12.1 Administracja.

Głównym zadaniem gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. W ten sposób gmina wykonuje zadania własne oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej na podstawie ustaw oraz porozumień zawieranych z organami administracji rządowej. Organem wykonawczym ustawodawczej funkcji wybieralnej Rady Gminy jest Wójt sprawujący funkcje administracyjne poprzez Urząd Gminy.

- Urząd Gminy zatrudnia 23 pracowników administracyjnych.

12.2 Edukacja.

Na terenie gminy Jednorzec działają następujące placówki oświatowo wychowawcze dysponujące bazą lokalową i kształcące uczniów zgonie z poniższym zestawieniem.

12.3 Ochrona zdrowia.

- Prywatna Przychodnia Rodzinna w Jednorzecz, w ramach, której działają poradnie internistyczna i pediatryczna oraz gabinet zabiegowy. Poza 2 lekarzami zatrudnione są 4 pielęgniarki rodzinne – środowiskowe.
- Dla społeczeństwa dostępni są także dwaj lekarze stomatolodzy: w Jednorzecz i Żelaznej Rządowej.
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej DUO-MED w Żelaznej Rządowej, w którym praktykę lekarską prowadzi jeden lekarz.
- Apteka w Jednorzecz.

12.4 Bezpieczeństwo publiczne.

- Komenda Powiatowa Policji w Przasnyszu – Posterunek Policji w Jednorzecz (obsługa 4-osobowa),
- Ochotnicza Straż Pożarna. Na 9 jednostek straży 8 ma na wyposażeniu samochody gaśnicze i motopompy.

12.5 Sport i rekreacja.

- 1 stadion gminny w Jednorzecz pełno wymiarowy z bieżnią okólną 400 m,
- 6 boisk przyszkolnych do gier zespołowych,
- 1 sala gimnastyczna w Jednorzecz (dla Szkoły Podstawowej, Gimnazjum i LO),
- gminna siłownia w budynku komunalnym w Jednorzecz,
- świetlica wiejska z siłownią w Budynku Szkoły Podstawowej w Małowidzu,
- Urząd Gminy posiada pełną dokumentację na budowę hali widowiskowo-sportowej oraz wielofunkcyjnego boiska sportowego przy zespole szkół w Jednorzecz.

13 Infrastruktura techniczna.

13.1 System wodociągowy.

Na terenie gminy Jednorzec funkcjonuje sieć wodociągowa o łącznej długości 128,20 km obejmująca swym zasięgiem 19 sołectw: Jednorzec, Stegna, Olszewka, Żelazna Rządowa, Żelazna Prywatna, Lipa, Obórki, Małowidz, Połoń, Ulatowo-Słabogóra, Ulatowo-Dąbrówka, Ulatowo-Pogorzel, Parciaki, Dynak, Drądzewo Nowe, Budy Rządowe, Kobylaki-Czarcaste, Kobylaki-Wółka, Kobylaki-Korysze.

Wodociąg zasilany jest z ujęć wód podziemnych zlokalizowanych w:

- Jednorzecz - o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych w wysokości 90,0 m³/h,
- Żelaznej Prywatnej o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych w wysokości 60,0 m³/h,
- Lipie - o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych w wysokości 49,0 m³/h,
- Małowidzu – studnia o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych 57,0 m³/h.

Pozwolenia wodno-prawne na pobór wód podziemnych i eksploatację ujęć określają wielkości poboru na:

	Jednorzec	Żelazna Prywatna	Lipa	Małowidz
Q _{maxh} (m ³ /h)	90,0	36,0	36,0	57,0
Q _{maxd} (m ³ /d)	1 417,8	250,0	-	399,0
Q _{śrd} (m ³ /d)	1 137,3	180,0	227,0	-

Wokół ujęć wód podziemnych brak jest wyznaczonych stref ochrony pośredniej.

W Jednorzecz woda pobierana jest z dwóch studni i uzdatniana na stacji uzdatniania wody, zgodnie z warunkami zawartymi w pozwoleniu znak ROS.6223-9/1/05, ważnym do 31.08.2015 r. W 2007r. pobrano z tego ujęcia 163.987,0 m³ wody.

z budynków inwentarskich. Inwestycja obejmuje wykonanie sieci zbiorczej kanalizacji sanitarnej we wsi Jednoróżec i Stegna w układzie mieszanym: grawitacyjno-pompowym i ciśnieniowym oraz strefowe przepompownie ścieków dla wydzielonych zlewni wraz z przewodami tłocznymi.

Biologiczno – mechaniczna oczyszczalnia ścieków stanowi układ technologiczny, w skład którego weszły następujące obiekty i urządzenia:

- oczyszczanie mechaniczne – budynek oczyszczania mechanicznego, a w nim pompownia ścieków surowych – część sucha zaworowa, sito spiralne zintegrowane z piaskownikiem poziomym, komora rozdziału;
- biologiczne oczyszczanie ścieków – komora beztlenowa, reaktor biologiczny;
- gospodarka osadowa – budynek odwadniania osadu z prasą do odwadniania osadów i z instalacją do higienizacji osadu wapnem.

Budowa oczyszczalni planowana była do wykonania w dwu etapach. Pierwszy zrealizowany etap zakłada dopływ ścieków do oczyszczalni na poziomie 200 m³/d. Docelowo (w II etapie) – 620 m³/d.

W 2007 roku w oczyszczalni ścieków oczyszczonych zostało 19.899 m³ ścieków.

13.3 Usuwanie odpadów stałych.

Na terenie gminy w Jednoróźcu od 1989 r. zlokalizowane jest gminne wysypisko odpadów stałych o powierzchni całkowitej 1,14 ha, w tym powierzchnia użytkowa 0,89 ha, projektowana pojemność obiektu netto – 57 700 m³. Składowisko nie posiada zabezpieczenia podłoża.

Ilość odpadów stałych wwiezionych na wysypisko w roku 2007 wyniosła ok.365 t.

Na podstawie przeprowadzonego w 2002 r. przeglądu ekologicznego stwierdzono, że składowisko gminne musi być dostosowane do obecnych wymogów ustawy o odpadach, w zakresie składowania odpadów. Obiekt musi być wyposażony w uszczelnienie podłoża i system odbioru odcieków. W celu spełnienia wymogów stawianych w ustawie o odpadach obiekt posiada stałą obsługę w godzinach przyjęcia odpadów. Należy również utworzyć przejazd dla pojazdów przez brodzik do dezynfekcji kół, wyposażyć wysypisko w wymagane urządzenia do pomiaru masy dowożonych odpadów oraz do odzysku lub spalania biogazu. Obiekt będzie musiał posiadać system monitorowania jego wpływu na wody podziemne.

Do 31.12.2009 r. gminne wysypisko musi zostać dostosowane do obowiązujących przepisów.

Gromadzenie zmieszanych odpadów komunalnych na terenie gminy Jednoróżec odbywa się aktualnie w kontenerach KP-7 o poj. 7 m³ oraz w pojemnikach o pojemności 120 litrów, przekazanych mieszkańcom, stosownie do zawartych umów. Kontenery KP-7 w ilości 14 szt. usytuowane są w wyznaczonych miejscach miejscowości, w szczególności przy obiektach oświatowych, ośrodkach zdrowia, na targowisku i przy Urzędzie Gminy.

Zorganizowany odbiór zmieszanych odpadów komunalnych od mieszkańców realizowany jest we wszystkich miejscowościach z terenu gminy. W takim systemie uczestniczy około 95% mieszkańców gminy Jednoróżec.

Odpady zmieszane od wytwórców odpadów komunalnych z terenu gminy odbierane są:

- z kontenerów KP-7 w miarę potrzeb, na zgłoszenie;
- z pojemników 120 l – co najmniej 1 raz w miesiącu, zgodnie z harmonogramem.

Na terenie gminy Jednoróżec nie ma instalacji do odzysku odpadów komunalnych. Odpady komunalne zebrane z terenu gminy poddawane są procesowi unieszkodliwiania poprzez składowanie na składowisku w Jednoróźcu.

Ponadto na terenie gminy rozpoczęty został proces selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Selektywnie zbierane są odpady szkła (białe, kolorowe), tworzyw sztucznych, papieru i zużytych baterii. Odpady (poza bateriami) zbierane są za pomocą 43 pojemników typu Igloo o pojemności 1,5 m³ ustawionych w 12 miejscach na terenie gminy.

Do prowadzenia prawidłowego i zakrojonego na szeroką skalę procesu selektywnej zbiórki odpadów istnieje konieczność wprowadzenia selektywnej zbiórki u źródła.

Na terenie gminy zbiera się selektywnie odpady niebezpieczne w postaci np. zużytych baterii do sprzętu elektronicznego. Takie odpady są zbierane w szkołach do ustawionych pojemników. Zebrane odpady przekazywane są odbiorcy spoza terenu gminy. W 2004-2006 roku zebrano w ten sposób 200 kg odpadów niebezpiecznych.

Selektywna zbiórka będzie wymagała rozwinięcia o kolejne odpady według pojawiających się potrzeb. Może to być selektywna zbiórka przeterminowanych leków lub innych odpadów.

14 Uwarunkowania wynikające z planu województwa mazowieckiego i planów gmin sąsiednich.

Dnia 07 czerwca 2004 roku Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwalił Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego (autor: Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego – Warszawa 2002) syntetyzujące kierunki działań rządu i samorządu województwa w odniesieniu do jego obszaru. Jest to, obok uchwalonej w styczniu 2001 r. Strategii rozwoju województwa mazowieckiego, drugi podstawowy dokument wyznaczający cele i kierunki rozwoju regionu w układzie przestrzennym.

Gmina Jednorzec w projekcie ustaleń nie posiada zapisów odnoszących się do jej obszaru. Ustalenia zgeneralizowane dotyczące regionu odnoszące się także do gminy Jednorzec to:

Położenie gminy w „Ostrołęckim obszarze problemowym” charakteryzującym się:

- niską jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- słabo intensywnym rolnictwem o niskim stopniu towarowości,
- szybkim procesem wyludniania,
- niskim poziomem infrastruktury technicznej i społecznej.

Plan określa w związku z tym kierunki działań mających na celu eliminację dysproporcji w rozwoju regionu w stosunku do pozostałej części województwa. Działania te to:

- intensyfikacja rolnictwa,
- wspomaganie ekologicznych form produkcji rolnej,
- inspirowanie rozwoju turystyki,
- aktywizacja działalności gospodarczej.

Wskazaniami istotnymi mogącymi rzutować na kierunki działań gminy Jednorzec jest założona w planie województwa intensyfikacja rozwoju ośrodków gminnych: Chorzele, Baranowo i Krasnosielc oraz położenie północno-wschodniej części gminy w obszarze planowanym do objęcia ochroną jako:

- Kurpiowski Park Krajobrazowy obejmujący doliny rzek: Omulew, Płodownicę z fragmentami Puszczy Kurpiowskiej,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Orzyc,
- Obszar Natura 2000 /północna część gminy/.

IV. OCENA STANU ZAGOSPODAROWANIA –

UWARUNKOWANIA ROZWOJU – SYNTEZA

15 Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju gminy.

15.1 Uwarunkowania utrudniające.

Na podstawie analizy kompleksowej stanu istniejącego wyodrębnić można następujące przeszkody w kształtowaniu sprawnej struktury gminnej, których eliminacja powinna prowadzić w konsekwencji do jej doskonalenia. Są to:

- przypadkowy układ funkcjonalno-przestrzenny,
- rozdrobniona struktura agrarna,
- słaba struktura bonitacyjna gleb i braki w obsłudze rolnictwa,
- słabo rozwinięty system kanalizacyjny,
- niedostatki wyposażenia usługowego,
- niewystarczająco dobre warunki życia mieszkańców,
- zaniedbany stan i niedostatki melioracji,
- braki techniczne istniejącej sieci komunikacyjnej,
- niedostateczna ogólnodostępna baza z zakresu turystyki, rekreacji i sportu.

15.2 Uwarunkowania sprzyjające.

- duża podaż siły roboczej,
- atrakcyjne położenie gminy, duża lesistość i urozmaicone ukształtowanie terenu,

- zapewnienie warunków i wspieranie działań mających na celu restrukturyzację rolnictwa poprzez rozwój dużych wyspecjalizowanych gospodarstw rolnych o unowocześnionych kierunkach odpowiadających standardom Unii Europejskiej,
- ochrona atrakcyjności środowiska przyrodniczego,
- zwiększanie podaży i różnorodności miejsc pracy, zapobieganie bezrobociu,
- poprawa stanu bezpieczeństwa,
- poprawa standardów powierzchniowych i technicznych mieszkań oraz poprawa standardów zamieszkania,
- utrzymanie podaży terenów pod budownictwo mieszkaniowe z uwzględnieniem przepisów prawa miejscowego,
- zapewnienie podstawowego standardu dostępu do usług, przede wszystkim zdrowia, oświaty, kultury oraz sportu i rekreacji, zapewnienie podstawowego standardu technicznego elementów infrastruktury technicznej (system komunikacyjny, systemy inżynierskie),
- eliminacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych w skali gminy, miejscowości i obiektów,
- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez utworzenie ogólnodostępnych świetlic środowiskowych wyposażonych w sprzęt komputerowy z dostępem do publicznej sieci internetowej. Wiąże się z tym konieczność zmodernizowania i dostosowania bazy lokalowej małych placówek oświatowych, a w większych zaadaptowania części pomieszczeń, aby móc przeznaczyć je na cele ogólnospołeczne, w pierwszej kolejności dla dzieci i młodzieży. Podobne działania należy podjąć (wspólnie ze stowarzyszeniem OSP) w stosunku do obiektów straży pożarnej (remiz). W pierwszej kolejności w tych miejscowościach, gdzie nie ma lub nie mogą być wykorzystane dla dzieci i młodzieży istniejące obiekty komunalne.

18.2 Cele ochronne:

- rygorystyczna ochrona wartości środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- zapobieganie i ograniczanie zanieczyszczania powietrza, wód i gleby oraz uciążliwości,
- rewaloryzacja obszarów zdegradowanych,
- ochrona niezbędnych wielkości przestrzeni biologicznie czynnych przed intensywną urbanizacją,
- utrzymanie i kształtowanie zróżnicowanych terenów zielonych w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej, eksponowanie wartości krajobrazowych środowiska,
- dążenie do zapewnienia zgodności między przydatnością, chłonnością i odpornością środowiska, a rodzajem i intensywnością zagospodarowania i użytkowania terenów.

18.3 Kierunki działań przestrzennych:

- kształtowanie gminnej struktury zharmonizowanej ze środowiskiem przyrodniczym, kulturowym i krajobrazem, zindywidualizowanej lokalnie,
- zapewnienie ciągłości rozwoju i ewolucyjności przekształceń,
- kształtowanie bezkolizyjnego zadawalającego technicznie systemu drogowego,
- zapewnienie terenów inwestycyjnych do realizacji budownictwa rekreacyjnego,
- zapewnienie terenów inwestycyjnych dla inwestorów zewnętrznych szczególnie w dziale przetwórstwa rolno spożywczego wraz ze stworzeniem systemu preferencji.

19 Układ funkcjonalno - przestrzenny – kierunki działań.

W „studium...” akceptuje się wytworzona historycznie strukturę funkcjonalno- przestrzenną gminy bez wskazań do jej modernizacji i przekształceń. Działania modernizujące w tym dziale będą przede wszystkim wynikiem usprawniania sieci powiązań komunikacyjnych efektem, których będzie między innymi zacieśnienie związków funkcjonalnych pomiędzy poszczególnymi miejscowościami gminy.

Rozwój przestrzenny gminy odbywać się powinien w trzech współzależnych układach przestrzennych o odmiennych cechach i uwarunkowaniach:

- układ obszarów przyrodniczych,
- układ rolniczej przestrzeni produkcyjnej

jednak niż 6,0 m od krawędzi jezdni. W tym przypadku szerokość pasa drogowego w liniach rozgraniczających wynieść powinna nie mniej jak 10m.

20.3 Ruch rowerowy.

Charakter gminy i jej wielkość stwarzają szerokie perspektywy dla rozwoju ruchu rowerowego. Związane to jest z katastrofalnym stanem transportu publicznego, a jednocześnie wielkością gminy niesprzyjającą utworzeniu transportu lokalnego. Ruch rowerowy w ostatnich latach ulega rokrocznej sukcesywnej intensyfikacji. Jednocześnie nasilenie ruchu samochodowego stwarza zagrożenia dla bezpieczeństwa ruchu rowerowego. Dlatego też w ramach prac planistycznych w przypadkach, gdy będzie to technicznie możliwe ustala się obowiązek wytyczenia odpowiednio oznakowanych i urządzonych dróg dla rowerów wydzielonych z układów komunikacji samochodowej.

Projektowaną infrastrukturę drogową dla ruchu rowerowego należy realizować w następujący sposób:

- drogi rowerowe wydzielone fizycznie od jezdni samochodowych i ciągów pieszych. Wydzielenie to mogą stanowić podniesione krawężniki, słupki, pas zieleni, zauważalna różnica wysokości itd. Wydzielenia fizycznego nie stanowi natomiast wydzielenie wyłącznie metodami optycznymi.
- drogi rowerowe powstałe przez wydzielenie z chodnika lub jezdni pasów rowerowych za pomocą odpowiedniego oznakowania poziomego i pionowego, a niekiedy również różnicy kolorów.
- ciągi pieszo-rowerowe - są to chodniki z mieszanym ruchem pieszo-rowerowym, chodniki z dopuszczonym ruchem rowerowym, drogi rowerowe po których mogą poruszać się piesi.

Drogi rowerowe powinny mieć nawierzchnię utwardzoną oraz skrajne wysokości wynoszące minimum 250cm.

Wymagane szerokości ścieżek rowerowych:

- 2,0 m dla trasy dwukierunkowej,
- 1,5 m dla drogi jednokierunkowej.

20.4 Transport kolejowy.

W sensie planistycznym w obrębie gminy transport kolejowy nie jest zagadnieniem problemowym. Jego funkcjonowanie i perspektywy zależą od odnowy ekonomicznej i modernizacji, na którą władze samorządowe nie mają wpływu. Tereny wykorzystywane przez kolej są wystarczające do każdego sposobu przeobrażenia tego środka transportu.

21 Kierunki działań dot. środowiska przyrodniczego.

21.1 Uwarunkowania zewnętrzne.

Położenie gminy i jej walory przyrodnicze przesądziły o:

- włączeniu gminy do obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski,
- włączeniu fragmentu gminy do obszaru „Natura 2000”,

Wynikające z położenia gminy uwarunkowania dot. środowiska mają pozytywne znaczenie dla gminy gdyż:

- pozwalają na prawidłowe funkcjonowanie i utrzymanie dobrego stanu środowiska przyrodniczego;
- dobry stan środowiska wpływa pozytywnie na jakość życia mieszkańców;
- duże walory przyrodnicze terenów mogą być atutem w promocji turystyki w tym obszarze;
- dobry stan środowiska sprzyja rozwojowi rolnictwa ekologicznego.

Jako zagrożenia zewnętrzne, niewielki wpływ na zanieczyszczenie atmosferyczne gminy mają gazy i pyły napływające z obszarów sąsiadujących. Głównym źródłem zanieczyszczeń w regionie jest Zespół Elektrociepłownia „Ostrołęka” oraz drogi o dużym natężeniu ruchu.

powinny być użytkowane jako łąki względnie pastwiska, jak również pod uprawę roślin, wymagających znacznych ilości wilgoci, a jednocześnie odpornych na znaczne wahania temperatury.

Najkorzystniejszymi warunkami klimatycznymi charakteryzują się tereny położone na wysoczyźnie morenowej. Obszary te posiadają dobre warunki solarne, wietrzne i wilgotnościowe, natomiast ze względu na występowanie podwyższonych dobowych amplitud temperatury nieco gorsze stosunki termiczne w warstwie przygruntowej powietrza. Tereny te są odpowiednie dla zabudowy. Korzystnymi warunkami klimatycznymi charakteryzują się kompleksy leśne, jak również tereny bezpośrednio do nich przyległe. Zwarty drzewostan wpływa na łagodzenie ekstremów temperatury i wzrost czystości powietrza.

21.2.6 Szata roślinna.

W *Ustawie z dn. 3.02.1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych* (Dz. U. z 2004 r. Nr 121, poz.1266 z późniejszymi zmianami) określone zostały zasady ochrony m.in. gruntów leśnych. Polegają one na ograniczeniu zagospodarowania gruntów leśnych na cele nieleśne, zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów leśnych oraz szkodom w drzewostanie i produkcji leśnej, powstającym w skutek działalności nieleśnej, poprawieniu i zapobieganiu spadku wartości użytkowej gruntów leśnych.

21.2.7 Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego.

Obszar gminy Jednorzec powiązany jest z innymi obszarami o dużym znaczeniu dla funkcjonowania przyrody w regionie poprzez kompleksy leśne od strony południowo-zachodniej i południowo-wschodniej oraz korytarze dolin rzecznych: Orzyca i Płodownicy.

Głównymi korytarzami ekologicznymi o znaczeniu regionalnym są doliny rzek Orzyc i Płodownica. Węzły o znaczeniu lokalnym tworzą istniejące zwarte kompleksy leśne.

Na obszarach znajdujących się na terenie systemu ekologicznego w szczególny sposób powinno się przestrzegać zasad rozwoju zrównoważonego, w którym obok zapewnienia realizacji potrzeb społeczności lokalnej, konieczna jest ochrona zasobów przyrodniczych.

21.3 Obiekty i tereny chronione na podstawie ustaw szczególnych.

21.3.1 Ochrona obiektów i terenów przyrodniczych.

Ochronę obiektów przyrodniczych reguluje *Ustawa o ochronie przyrody z dn. 16.04.2004 r.* (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz.880 z późniejszymi zmianami). Na jej podstawie na terenie gminy Jednorzec ustanowiono: 3 pomniki przyrody zlokalizowane w lasach Nadleśnictwa Parciaki, Leśnictwo Olszewka, oddział 156 oraz Leśnictwo Olszewka, oddział 79.

W stosunku do wymienionych pomników przyrody zabrania się:

- wcinania, uszkodzania, zrywania pączków, kwiatów, owoców, liści,
- nacinania drzewa, rycia napisów i znaków,
- niszczenia tablic,
- zanieczyszczania terenu w pobliżu drzewa, wzniesienia ognia i wznoszenia budynków w promieniu 15 m od pnia drzewa.

Ze względu na wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe o znaczeniu regionalnym proponowane jest utworzenie **Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Orzyc** obejmującego w/w dolinę na całej jej długości (teren całej gminy poza jej południowo – zachodnią częścią – rejon miejscowości Obórki i Kobylaki). Utworzenie obszaru chronionego krajobrazu będzie służyć ochronie terenów dolinowych, kompleksów polno - leśnych i leśnych zapewniając utrzymanie walorów przyrodniczych, a także krajobrazowych i w końcu wypoczynkowo - turystycznych. Poprzez zachowanie sieciowej, ciągłej struktury utworzony zostanie "korytarz ekologiczny" pozwalający na przemieszczanie się w przestrzeni zwierząt i roślin, nie dopuszczając do izolacji poszczególnych, najwartościowszych obiektów przyrodniczych. Izolacja tych najcenniejszych terenów prowadzi do ich degeneracji z braku naturalnej wymiany genów.

W północnej części gminy znajduje się **Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) kod: PLB140005 – Dolina Omulwi i Płodownicy**, utworzony na podstawie *Rozporządzenia Ministra Środowiska dnia 21 lipca 2004 roku w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000* (Dz.U. z 2004r., Nr 229, poz. 2313) oraz *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 05 września 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000* (Dz. U. z

- lokalizacji dużych baz paliw,
- zrzutu ścieków sanitarnych, technologicznych, przemysłowych do gruntu lub wód powierzchniowych bez oczyszczenia,
- lokalizacji obiektów, które swym charakterem mogą stanowić zagrożenie dla wód podziemnych. Lokalizacja tego typu obiektów powinna być poprzedzona badaniami hydrologicznymi oraz przy realizacji i eksploatacji konieczne jest użycie odpowiednich zabezpieczeń (dotyczy to również gminnego wysypiska śmieci).

21.4 Obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów szczególnych.

Obszary i obiekty ochrony przyrody:

Na terenie gminy Jednoróżec występują obiekty podlegające ochronie na podstawie *Ustawy o ochronie przyrody z dn. 16.04.2004 r.* (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz.880, z późniejszymi zmianami), są nimi: modrzew europejski, sosna pospolita i dąb szypułkowy zlokalizowane w lasach Nadleśnictwa Parciaki, Leśnictwa Budziska, oddział 156 oraz Leśnictwa Olszewka, oddział 79.

Ze względu na wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe o znaczeniu regionalnym proponowane jest wprowadzenie formy ochrony przyrody zgodnie z wyżej wymienioną ustawą. Do ochrony w formie obszaru chronionego krajobrazu kwalifikuje się dolina rzeki Orzyc. Utworzenie obszaru chronionego krajobrazu będzie służyć ochronie terenów dolinowych, kompleksów polno - leśnych i leśnych zapewniając utrzymanie walorów przyrodniczych, a także krajobrazowych i wypoczynkowo-turystycznych. Poprzez zachowanie sieciowej, ciągłej struktury utworzony zostanie "korytarz ekologiczny" pozwalający na przemieszczanie się w przestrzeni zwierząt i roślin, nie dopuszczając do izolacji poszczególnych, najwartościowszych obiektów przyrodniczych. Izolacja tych najcenniejszych terenów prowadzi do ich degeneracji z braku naturalnej wymiany genów.

Wprowadzenie tej formy ochrony przyrody następuje w drodze rozporządzenia wojewody lub uchwały podjętej przez radę gminy.

Objęto ochroną obszar doliny rzeki Płodownicy w formie Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) PLB140005 – *Dolina Omulwi i Płodownicy*. Specjalne Obszary Ochrony należą do europejskiego systemu obszarów chronionych „Natura 2000”.

Obszary ochrony gruntów rolnych - ochronie na podstawie *Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dn. 03.02.1995r.* (Dz. U. z 2004 r. Nr 121, poz.1266 z późniejszymi zmianami) podlegają grunty rolne należące do klas bonitacyjnych I-IV oraz grunty rolne pochodzenia organicznego klas bonitacyjnych V-VI. Ochrona zapobiega przeznaczaniu gruntów wysokiej klasy bonitacyjnej na tereny o innym zagospodarowaniu niż rolnicze.

Obszary ochrony gruntów leśnych

Na podstawie *Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dn. 03.02.1995r.* ochronie przed zmianą sposobu zagospodarowania podlegają wszystkie grunty leśne. Na terenie gminy Jednoróżec zostały wyznaczone lasy o szczególnym sposobie ochrony na podstawie *Ustawy o lasach z dn. 28.09.1991* (Dz. U. z 2005 r. Nr 45, poz. 435 z późniejszymi zmianami). Są to lasy ochronne zarządzane przez Nadleśnictwo Parciaki o powierzchni 770,93 ha, w tym:

- lasy glebochronne – drzewostany sosnowe miejscami z domieszka brzozy, I-V klasy wieku, na skrajnie ubogim siedlisku Bs, położone na wydmach śródlądowych, podatnych na erozję gleby) – 173,97 ha,
- lasy wodochronne – drzewostany olszowe, brzozowe i sosnowe, I-V klasy wieku, miejscami świerkowe na typach siedliskowych OL, BM i Bw, położone na terenie podmokłym – 155,40 ha,
- lasy na stałych powierzchniach badawczych i doświadczalnych – Glebowe Powierzchnie Wzorcowe – 426,65 ha,
- wyłączone drzewostany nasienne – 14,91 ha.

Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych

Jest regulowana *Ustawą Prawo wodne z dn. 18.07.2001* (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz.2019). Zgodnie z tą ustawą wokół istniejących ujęć wody pobieranych w celu zaopatrywania ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, powinny zostać wyznaczone strefy ochronne. Strefy te (ochrony bezpośredniej i pośredniej) ustala organ właściwy do wydawania pozwolenia wodnoprawnego na

Ze względu na zagrożenie wskutek degradującej działalności procesów naturalnych – niektóre obszary wymagają specjalnych form zagospodarowania, zaliczono do tej grupy:

- pojedyncze formy wydmy wskazuje do utrwalenia zielenią celem zabezpieczenia przed rozwojem procesów eolicznych,
- strefę krawędzi wysoczyzny morenowej, gdzie wskazana jest ochrona przed erozją poprzez wprowadzenie zieleni trwałej odpowiedniej do warunków siedliskowych.

Na terenie gminy planowane jest aktualnie niewielkie zwiększenie powierzchni leśnej. W przyszłości konieczne jest wprowadzenie dolesień na gruntach rolnych należących do najsłabszych klas bonitacyjnych (V-VI). Nowe zalesienia powinny być wprowadzane tak, aby zachować jedność funkcjonalną i przestrzenną z lasami już istniejącymi, co oznacza, że korzystne jest wprowadzanie dolesień w pobliżu istniejących lasów.

21.6 Kierunki i zasady ochrony wartości kulturowych.

21.6.1 Strefy ochrony konserwatorskiej.

Na terenie gminy brak jest obiektów wymagających ustanowienia stref ochrony konserwatorskiej ścisłej typu „A”.

W celu zachowania wartości kulturowych wynikających z wymienionych wyżej uwarunkowań wskazane jest ustalenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego następujących stref ochrony konserwatorskiej:

- strefy „B” – ochrony zachowanych elementów zabytkowych w obrębie których powinny obowiązywać następujące ustalenia :
 - nakaz zachowania zasadniczych elementów rozplanowania poprzez zachowanie osi widokowych i kompozycyjnych, elementów sieci drogowej i układów drzewostanu,
 - nakaz ochrony istniejącej zabudowy jej charakteru i otoczenia poprzez zachowanie zasad parcelacji, zakaz wyznaczania nowych ciągów komunikacyjnych i zachowanie gabarytów przy projektowaniu zabudowy uzupełniającej,
 - ustalenie obowiązku uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich decyzji o ustaleniu warunków zabudowy oraz wykonywanych opracowań planistycznych i projektowych.
 - strefy „K” – ochrony krajobrazu kulturowego obejmujące swoim zasięgiem strefy „B” wraz z otaczającym je pasem o szerokości minimum 50,0 m w obrębie których powinny obowiązywać następujące ustalenia :
 - zakaz lokalizowania obiektów produkcyjnych i uciążliwych o funkcjach zasadniczo sprzecznych z funkcją obiektu chronionego,
 - zakaz realizacji obiektów o zbyt „agresywnych” formach architektonicznych w stosunku do obiektu podstawowego,
 - obowiązek opracowania studium przestrzennego o randze planu miejscowego uwzględniającego poza ustawowymi wymaganiami dla planu miejscowego także strefy i kierunki ekspozycji.
 - strefy „W” – obserwacji archeologicznych obejmujące teren i bezpośrednie otoczenie wszystkich stanowisk archeologicznych wymienionych w tekście.
- Zgodnie z opisanymi zasadami strefy o kategoriach „B” i „K” powinny być wyznaczone w celu ochrony następujących obiektów:
- tereny zespołu kościoła parafialnego oraz cmentarza parafialnego w Parciakach,
 - tereny cmentarza – parafialnego i wojennego z okresu I wojny światowej w Jednorozcu,
 - cmentarza parafialnego w Olszewce,
 - cmentarza wojennego z okresu I wojny światowej w Budach Rządowych,
 - zespołu drewnianych domów o cechach dworcowych we wsi Ulatowo-Słabogóra.

21.6.2 Szlaki turystyki kulturowej.

W uzupełnieniu postulowanej agroturystycznej funkcji gminy na bazie istniejącej substancji zabytkowej i stanowisk archeologicznych postuluje się wyznaczenie na terenie gminy następujących szlaków turystyki kulturowej:

- Szlak „pradziejowo – słowiański”. Długość około 12,0 km prowadzący z terenu gminy Krzynowłoga Mała poprzez: Ulatowo-Dąbrówkę, Osiedczyzne, Ulatowo-Małowidz, Ulatowo-Słabogórę, Ulatowo-Pogorzel, Małowidz, Olszewkę.

budownictwa świeckiego i sakralnego. Dotyczy to również robót mogących przyczynić się do zeszpecenia otoczenia zabytku nieruchomego lub widoku na ten zabytek.

- Na podstawie ustawy o ochronie dóbr kultury poza obiektami wpisanymi do rejestru zabytków, ochronie podlegają również obiekty posiadające wartości historyczne, artystyczne i naukowe umieszczone w zawartym w niniejszym opracowaniu wykazie. W odniesieniu do tych obiektów ustala się:
 - obowiązek wykonania kompleksowej inwentaryzacji fotograficznej i graficznej w przypadku podjęcia decyzji o rozbiorce
 - wskazanie przenoszenia obiektów rozbieranych w granica kompleksów rekreacyjnych sugerowanych w studium (np.: wieś Ulatowo Słabogóra).

22 Kierunki działań w zakresie infrastruktury technicznej.

22.1 Kierunki strategiczne.

Rozwój infrastruktury technicznej powinien stanowić część długofalowego procesu zmian struktury przestrzennej wyznaczonego przez cele rozwoju, w relacji z możliwościami i ograniczeniami (uwarunkowania) wynikającymi ze stanu istniejącego.

Jednocześnie z wprowadzaniem niezbędnych urządzeń infrastrukturalnych na terenach obecnie zainwestowanych, postuluje się skierowanie rozwoju sieci technicznych na tereny potencjalnie przeznaczone pod nowe inwestycje.

W zakresie zaopatrzenia gminy Jednoróżec w urządzenia infrastruktury technicznej przyjmuje się zasadę "wyprzedzającego" uzbrajania terenu przed wprowadzeniem zabudowy, zwłaszcza na terenach o wysokiej wrażliwości środowiska przyrodniczego na przekształcenia.

Na obszarach przebiegu infrastrukturalnych inwestycji liniowych wraz ze strefami bezpieczeństwa przyjmuje się utrzymanie dotychczasowego bądź rolniczego użytkowania gruntów z całkowitym zakazem zabudowy. W ramach działań uzupełniających przyjmuje się odpowiednie zagospodarowanie zielenią, zależnie od rodzaju sieci i urządzeń infrastrukturalnych, a mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu tych urządzeń na środowisko zgodnie ze szczegółowymi przepisami.

22.2 Systemy zaopatrzenia w wodę.

Rozwój systemów zaopatrzenia w wodę gminy Jednoróżec powinien zapewnić wszystkim mieszkańcom gminy i pozostałym odbiorcom odpowiednie dostawy wody o wymaganej jakości do picia, na potrzeby gospodarcze oraz cele przeciwpożarowe.

Realizacja tej zasady, wymaga:

- sukcesywnej rozbudowy i uzupełniania oraz utrzymywania w dobrym stanie istniejącej sieci i urządzeń wodociagowych w sołectwach: Budy Rządowe, Dąrdzewo Nowe, Dynak, Jednoróżec, Kobylaki-Czarzaste, Kobylaki-Korysze, Kobylaki-Wólka, Lipa, Małowidz, Obórki, Olszewka, Parciaki, Połoń, Stegna, Ulatowo-Dąbrówka, Ulatowo-Pogorzel, Ulatowo-Słabogóra, Żelazna Prywatna, Żelazna Rządowa.

- zapewnienia niezbędnej ochrony ujęć wody przez wyznaczenie strefy ochrony bezpośredniej, w: Jednoróżcu, Żelaznej Prywatnej, Lipie, Małowidzu.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, z dnia 5 listopada 1991r., w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody (Dz.U. Nr 116, poz. 504) strefy ochronne wytycza się dla źródeł i ujęć wody służących dla zbiorowego zaopatrywania ludności w wodę do picia i potrzeb gospodarstw domowych oraz do produkcji artykułów żywnościowych i farmaceutycznych.

Teren ochrony bezpośredniej ujęcia wód podziemnych obejmuje grunty, na których jest usytuowane ujęcie wody oraz otaczający je pas gruntu o szerokości od 8 m do 10 m przy studniach wierconych, licząc od zarysu budowli i urządzeń służących do poboru wody.

Na terenach ochrony bezpośredniej zabrania się użytkowania gruntów do celów nie związanych z eksploatacją ujęcia wody, natomiast wymaga się zazielenienia tego terenu i ogrodzenia.

- opracowanie systemu monitoringu istniejącego składowiska
- wyznaczenie i realizacja punktów gromadzenia odpadów w poszczególnych wsiach gminy
- wdrażanie zasady segregacji odpadów stałych "u źródła", przy przyjęciu następujących zasad:
 - = przekazywania zestawów do segregowania odpadów oraz zawierania przez gminę porozumień z odbiorcami odpadów nadających się do wtórnego wykorzystania;
 - = wywożenia odpadów nieprzerabialnych na wysypisko odpadów stałych zlokalizowane na terenie miejscowości Jednoróżec;
- likwidację oraz rekultywację tzw. "dzikich wysypisk".

22.5 Zaopatrzenie w gaz ziemny oraz ciepło.

Rozwój systemu zaopatrzenia gminy Jednoróżec w gaz ziemny powinien zapewnić jak największej liczbie mieszkańców gminy niezawodne dostawy gazu ziemnego.

Realizacja zasady, o której mowa w ust. 1 wymaga:

- opracowania koncepcji systemu zaopatrzenia w gaz ziemny obszaru gminy Jednoróżec;
- doprowadzenie do realizacji gazociągu zasilającego O 150 (wskazanie planu województwa) łączącego stację gazową I-go stopnia w Przasnyszu wraz z budową stacji redukcyjnej w Jednoróźnie.

W zakresie ciepłownictwa, przyjmuje się następujące kierunki działań:

- preferowanie wysoko sprawnych, zautomatyzowanych źródeł ciepła w kotłowniach lokalnych (osiedlowych i zakładowych) oraz w indywidualnych systemach grzewczych;
- przeprowadzanie sukcesywnych modernizacji i wymian istniejących kotłowni węglowych na kotły ogrzewane gazem płynnym, olejem opałowym bądź energią elektryczną;
- tworzenie zachęt do ocieplania istniejących budynków i propagowanie budowy energooszczędnych domów.

22.6 System telekomunikacyjny.

Ustala się następujące kierunki rozwoju systemu telekomunikacyjnego:

- utrzymanie istniejących centrali oraz rozbudowę i modernizację sieci telekomunikacyjnych, stosownie do potrzeb;
- rozbudowę systemu automatów publicznych na terenach wsi;
- dopuszczenie innych operatorów usług telekomunikacyjnych na obszarze gminy;
- realizację na obszarach o zwartej zabudowie nowych linii magistralnych w wykonaniu kablowym;
- sukcesywną zmianę istniejących linii napowietrznych na kablowe linie telefoniczne,
- utworzenie bezprzewodowej łączności internetowej na terenie gminy Jednoróżec, umożliwiającej dostęp do publicznej sieci internet.

22.7 Elektroenergetyka.

Istniejąca sieć elektroenergetyczna na terenie gminy nie koliduje z istniejącą zabudową terenu i zasadniczo nie wymaga przebudowy i modernizacji. Jednakże na terenie miejscowości Jednoróżec znajdują się miejsca kolizji infrastruktury energetycznej z drogą, tj. lokalizacja stacji transformatorowej w pasie drogi gminnej, czy też konieczność przebudowy istniejących odcinków linii napowietrznej na skutek budowy nowych obiektów budowlanych, dróg, coroczne podcinanie konarów drzew dotykających przewodów energetycznych. Wobec powyższego, aby zapobiec ww. kolizjom należy linie elektroenergetyczne przeprojektować w sposób zapewniający ład przestrzenny oraz bezpieczeństwo życia i mienia ludzi.

Usprawnienia wymaga jedynie zasilanie liniami 0,4 kV w rejonie wsi Kobylaki i Żelazna (budowa połączenia w kierunku Rzodkiewnica – Gutocha) pozwalające na zapewnienie tym rejonom możliwości zasilania dwustronnego. Modernizacji (wymiana przekroju) wymaga także linia 15kV biegnąca przez teren gminy i zasilająca obszar gminy Baranowo.

Na etapie opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić wytyczne od właściwej spółki dystrybucyjnej, tj.:

- rozbudowę sieci energetycznej napowietrznej i kablowej średniego i niskiego napięcia oraz budowę nowych stacji transformatorowych SN/nN.
- w nowoprojektowanych ciągach drogowych należy rezerwować pasy dla linii średniego i niskiego napięcia oraz oświetlenia ulicznego.

W każdej miejscowości położonej w strefie osadniczo – rolniczej wyznacza się „centrum miejscowości”, w skład, którego wchodzi obiekty użyteczności publicznej (tj. kościoły, szkoły, strażnice OSP itp.). Ze względu na rozproszoną zabudowę miejscowości nie naniesiono „centrum” na rysunku studium.

W każdej miejscowości dopuszcza się możliwość lokalizacji zbiorników wodnych małej retencji o powierzchni do 5 ha, w okolicach istniejących cieków wodnych lub na obszarach obniżen terenowych.

Na terenie rozproszonej zabudowy zagrodowej dopuszcza się tworzenie nowej zabudowy zagrodowej, w przypadku braku możliwości rozwoju gospodarstwa na dotychczas użytkowanej nieruchomości z przyczyn agrarnych lub braku siedliska, przy zachowaniu średniej powierzchni gospodarstwa rolnego na terenie gminy.

- **STREFA III – turystyczno – rekreacyjna** – oparta na projektowanych zbiornikach wodnych i projektowanym obszarze krajobrazu chronionego. Dopuszcza się obiekty turystyki zorganizowanej oraz obiekty rekreacji indywidualnej, a także obiekty turystyki indywidualnej związane z obsługą turystyki wodnej w ograniczonym stopniu ze względu na ochronę zbiornika i rzeki Orzyc.
- **STREFA IV – przemysłowa** – istniejące i projektowane obszary zakładów produkcyjnych, usług, rzemiosła, baz, składów, magazynów, handlu i gastronomii oraz hurtowni (usługi uciążliwe oraz usługi nieuciążliwe). Uciążliwość dla środowiska wywołana funkcjonowaniem powyższych obiektów i urządzeń – w granicach własności działek (zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004r. w sprawie określenia rodzaju przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. Nr 257, poz. 2573 ze zm.)).
Dopuszcza się zabudowę mieszkaniową w strefie przemysłowej wyłącznie dla inwestora.
Wskazane jest dwuetapowe wykorzystywanie terenów w strefie przemysłowej, mianowicie: w pierwszej kolejności należy wykorzystać tereny przy ulicy Warszawskiej, w drugiej kolejności tereny zlokalizowane w kierunku miejscowości Przasnysz. Celem etapowania jest racjonalne wykorzystanie uzbrojenia terenu w infrastrukturę techniczną oraz kształtowanie nowej zabudowy w sposób zapewniający ład przestrzenny.
- **STREFA V – dolina rzeki Orzyc i rzeki Ulatówki** – oparta na ekosystemie doliny rzeki Orzyc oraz doliny rzeki Ulatówki tworzącego korytarz ekologiczny. Nie należy wykonywać trwałych ogrodzeń wód, łąk i pastwisk, umożliwiając w ten sposób migrację zwierząt.
W zasięgu STREFY V w miejscach występowania obniżen terenowych lub na terenach po starym korycie rzeki Orzyc lub rzeki Ulatówki zaleca się utworzenie małych obszarów wodno – błotnych.
Wskazane jest wyznaczenie turystycznych tras rowerowych oraz ograniczeń inwestycyjnych w celu ochrony rzeki Orzyc oraz projektowanych zbiorników wodnych i obszarów wodno - błotnych.
- **STREFA VI – leśna** – oparta na ekosystemach lasów, tworzących ciągi i korytarze ekologiczne, nie należy wykonywać trwałych ogrodzeń łąk, pastwisk i lasów, umożliwiając w ten sposób migrację zwierząt. Wskazane są uzupełniające zalesienia oraz wyznaczenie szlaków turystycznych i tras pieszo – rowerowych oraz ograniczenia inwestycyjne w celu ochrony lasów i ekosystemów z nimi związanych.

23.3 Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwanie się mas ziemnych.

Na terenie gminy nie występują zalewy powodziowe zajmujące zabudowę mieszkaniową. Rzeka Orzyc wykracza z wodami poza koryto w okresie roztopów wiosennych, a po zakończonych roztopach powraca do swojego koryta.

Na terenie gminy nie występują tereny osuwiskowe.